

právě ve chvíli svého citového probuzení a milostného sblížení s děvčetem (Marií Pospíšilovou) zřekl nároků na normální světský život. Básník se snaží odhmotnit a přehlušit svůj přirozený cit tím, že ho převede do slov a představ, vyzpívá, zidealizuje spojením s vlasteneckými a náboženskými city. To ho sblíží s Kollárem, především však s určitou tradiční složkou duchovní lyriky, v níž Jablonský odkrývá nejen obraz i výraz vlastního vnitřního napětí a z níž si osvojuje vzájemně se prostupující symboliku náboženskou a erotickou (ozvuky starozákonní Písně Šalomounovy, staročeské lyriky i lidové křesťanské písně; symboly jako: růže, lilie, perla). Tihne k světskému pólu této tradice, v jeho poezii je přítomna živá, tělesná bytost: „Ona žije, Ona pláč můj zná, / avšak pro mé, pro mé potěšení – / již Ji není!“ Výraz bolesti nad její ztrátou patří k básnický nejsilnějším momentům cyklu; zde autor plně vyjádřil rozpor mezi svou touhou a mezi danou skutečností, která znemožňuje tuto touhu naplnit. (Odtud lze vysvětlit, proč se Jablonský – podle Fričových Pamětí – stal spolu s Máchou, Langrem a Nebeským „heslem“ odbojné mládeže 40. let.) Jablonský nakonec řeší tento romantický konflikt ne vzpourou, nýbrž únikem do snu o ráji, kde se jeho duše sejde s duší Mariinou.

V dalších vydáních Básní rozmnožoval autor hlavně oddíl didaktické poezie *Moudrost otcovská*. Jeho verše, vštěpující „synovi“ „pověř prosté náboženství“, lásku k lidem, vlasti, přírodě a práci, spojovaly praktické humánní zásady křesťanství s vlasteneckými idejemi. Tím se Jablonský – podobně jako mnozí jiní obrozenští literáti, zvláště z řad kněžstva – hlásil k příkladu pozdně osvícenského kněze-učence Bernarda Bolzana, který jako základní morální princip křesťanství vyzdvihl uvědomělou činnost směřující k blahu společnosti. (Tento princip promítl Bolzano do natolik svobodomyšlných představ, že byl od r. 1820, po 15 letech působení na pražské univerzitě, trvale umlčen a perzekvován.) Bolzanovskou tradici pojímal Jablonský staticky, ba omezeně. Nerozvíjel ji v zásadních sociálních idejích (jako Klácel), ani neuplatňoval v praktickém boji proti církevní reakci (jako Havlíček). Jeho pojetí odpovídalo obzoru nevybojného vlasteneckého liberalismu i konzervatismu, potřebám školy i církve. Jeho Básně (včetně Písní milosti, v nichž se leckdy podtrhovala složka rezignace a víry) patřily po několik generací k rozšířené, často vydávané četbě.

Bohdan Jelínek

/ 1851 - 1874 /

Předčasně zemřelý současník lumírovců, autor povídek o smutných láskách, epik a především básník náladové a intimní lyriky, poezie „lásky a pomínky“.

Narodil se 21. 6. 1851 v Cholticích u Heřmanova Městce jako syn hraběcího komorníka. Po studiích na gymnáziu v Hradci Králové odešel do Prahy na medicínu. Plicní tuberkulóza, kterou trpěl od chlapeckých let, odvedla ho ze studií, krátce byl poštovním úředníkem. Zemřel v rodišti 19. 5. 1874. Publikoval časopisecky již jako gymnazista koncem 60. let, v Praze patřil do přátelského uměleckého kroužku, jehož členy byli Jelínkův hradecký spolužák A. Jirásek, J. Vrchlický, prozaik a později profesor medicíny J. Thomayer, básník a překladatel české poezie do němčiny G. Dörfel a malíři M. Aleš a E. K. Liška. Tito přátelé pověřili J. Vrchlického, aby z Jelínkova díla, dochovaného jen v časopisech a rukopisech, pořídil knižní výbor. Vrchlickým uspořádané *Spisy B. Jelínka veršem i prózou* (1880) znovu na počátku 80. let vyvolaly značný ohlas.

Jelínkovo básnické dílo zčásti odpovídá dobovým vlastnostem ruchovsko-lumírovské, někdy i májovské tvorby: ve vlastenecké lyrice, v baladách o zmarněné lásce a kráse, v orientálních a exotických látkách, v epice s náměty sociálními a v básních s ději z evropských osvobozenecských bojů. Jeho nejvlastnější doménou je čistá lyrická; v době, která málo pěstovala intimní lyrický projev, nezátížený ani úvahovostí, ani snahou po zobecnění osobních pocitů, ani sociálním či jakýmkoli jiným protestem, odráží se Jelínkova křehká milostná a náladová lyrika ztateně od svého okolí. Žánrovou obdobu generační má zčásti jen v lyrice J. Golla (pozdějšího profesora historie) z počátku 70. let. Jelínek se sám nazýval básníkem „lásky a upomínky“. Láska je nejčastějším námětem jeho lyriky: v milostných vyznáních, v kresbě milované osoby nebo milostného zážitku, v projevech erotické touhy, očekávání, výčitky, stesku, zklamání. Pojmenování „upomínka“ se rovněž vztahuje k námětové oblasti – Jelínkova melancholická nebo ironická upomínka se obrací jak do minulosti, tak do budoucnosti v předtuše vlastního nešťastného osudu – a jako „upomínku“ lze charakterizovat i styl Jelínkova lyrického projevu. Vše je líčeno jakoby s prostorovým odstupem, který odstraní podružnosti a dává měkce vystoupit několika opěrným bodům, pojmenovaným s velkou úsporností výrazovou a přitom se schopností navodit konkrétní smyslový dojem barevnosti, tvaru, pohybu. Náladovost Jelínkových veršů – spjatých rýmem nápaditým ve zvuku i formě – do značné míry spočívá také v hudebnosti pravidelných písňových strof s melodickým spádem. V Jelínkově nevelké povídkové próze, obvykle vyprávějící o smutných láskách, se v jiné podobě uplatňuje princip „upomínky“: vyprávěč zpětně pohlíží na uzavřené osudy a události, někdy komentuje minulé, již odeznělé děje vzhledem k některému z jejich bývalých a dosud přítomných činitelů. Takto je konstruována povídka *O Dublinském*, příběh životního ztroskotání chudého vysokoškoláka, nešťastně zamilovaného do citově prázdné vdané ženy; povídku označil J. Vrchlický za unikum soudobé české prózy.